

Notiser

Demokritos – även kallad ”den skrattande filosofen” – som väl annars är mest känd för att vara upphovsmannen till den antika atomteorin, lär ha stuckit ut sina ögon för att därigenom komma ifrån sin längtan efter kvinnor och på så sätt bevara sitt goda humör. Här kan man verkligen tala om praktisk filosofi!

Jan Odelstad har utgivit en tjock bok med titeln *Intresseavvägning. En beslutsfilosofisk studie med tillämpning på planering*, Thales 2002. Per Holmberg har doktorerat i nordiska språk på en avhandling med titeln *Emotiv betydelse och evaluering i text*, Acta Universitatis Gothoburgensis, 2002.

I serien Routledge Philosophy Guidebooks har hittills femton böcker utgivits, bl.a. Robert J. Fogelin, *Berkeley and the Principles of Human Knowledge*, 2001, och Robert Stern, *Hegel and the Phenomenology of Spirit*, 2002. Samma förlag har också utgivit *Justifying Emotions: Pride and Jealousy* av Kristján Kristjánsson, Routledge 2002, *Acts of Religion* av Jacques Derrida, Routledge 2002, *Philosophy goes to the movies: An introduction to philosophy* av Christopher Falzon, Routledge 2002, samt en samlig uppsatser om Hilary Putnams filosofi, med kommentarer av Putnam, under titeln *Hilary Putnam: Pragmatism and Realism*, Routledge 2002.

BOSTRÖMS GUD

Richard Ohlsson (FT 3/01) förkastar Pascals propå om att satsa på Guds existens, därför att världen är ond och meningslös och Gud ingriper inte för att avlägsna lidandet. Ohlsson tänker som en human sinnevärldsmänniska. En helt annan syn hade vår främste filosof, Christopher Jacob Boström. Han sa t.ex. att ”man inser, att världen ej är en produkt av Gudomligheten i tiden, i vilket fall man alltid kunde fråga, varför Gudomligheten ej gjort den bättre. Men Gudomligheten producerar ej omedelbart den sinnliga världen, utan det är människan, och att begära den

bättre, är att begära att ej vara människa: en motsägelse" (*Chr. Jac. Boströms föreläsningar i religionsfilosofi*, upptecknade och utgivna av Sigurd Ribbing, 1885, s. 213). Människan och världen är ej skapade av Gud. Gud är godheten, förnuftet. Människan väljer det goda eller det onda. Sinnevärlden är en värld av fenomen, som människan på ett ofullkomligt sätt uppfattar av den absoluta Verkligheten, Gud, som är fullkomlig Person. Människan är lika evig som Gud, en idé i Gud. "Religionen är medvetandet av människans samband med Gudomligheten..." (a.a., s. 205). Och om "Gudomligheten varit i tiden före världen, kan intet skäl anges, varför han någon gång beslutat att skapa den" (a.a., s. 42). Det är Boströms kärva och befriande filosofi. På så vis avvisas både Pascals supranaturalism och Ohlssons emotiva naturalism.

Joachim Siöcrona
Bibliotekarie, förläggare

INTENTIONALITETSBEGREPPET

Det råder en översättningsoklarhet i svensk filosofi om det tyska och engelska adjektiv 'intentional' som härstammar från fenomenologins term 'Intentionalität' (tyska), 'intentionality' (engelska) eller 'intentionalitet' (svenska). De som sysslat ingående med fenomenologisk filosofi, som t.ex. Jan Bengtsson, Jens Cavallin, Dick Haglund, Alexander Orłowski och Hans Ruin, tycks alla översätta adjektivet till 'intentional', medan några andra översätter till 'intentionell'. Här kan nämnas översättaren Gunnar Sandin i *Filosofi och vetenskap 2* (Studentlitteratur 1994), Lars-Göran Johansson i sin *Introduktion till vetenskapsteorin* (Thales 1999) och Åsa Carlsson i sin *Kön, kropp och konstruktion* (Symposion 2001).

Användningen av 'intentionell' gör termen dubbeltydig. I svenskan har sedan länge 'intentionell' betydtt avsiktlig. Exakt samma dubbeltydighet finns visserligen också i engelskans 'intentional', men den finns inte i tyskans 'intentional'; 'avsiktlig' blir på tyska 'absichtlich'.

Utifrån dessa två påpekanden föreslår jag att svenska filosofer i fortsättningen använder sig av adjektivet 'intentional'. Ingen bör t.ex. i fortsättningen skriva "Alla intentionella översättningsfel är inte intentionella", utan man bör skriva "Alla intentionala översättningsfel är inte avsiktliga".

Avsiktliga hälsningar,
Ingvar Johansson, Umeå

I serien Routledge Contemporary Political Philosophy har nyligen utkommit *Theories of Democracy: A Critical Introduction* av Frank Cunningham, Routledge 2002. Ytterligare två nya pocketböcker från Routledge

är Harry J. Gensler, *Introduction to Logic*, 2002, samt M.J. Inwood, *Hegel*, 2002 (första upplagan 1983).

I Lund har Anna-Sofia Maurin doktorerat på en avhandling med titeln *Ifropes*, Synthese Library, Kluwer 2002. På förlaget Hilaritas har nyligen följande bok publicerats: Christopher Jacob Boström, *Den förnuftiga viljans etik*. Ett urval texter från föreläsningar i etik 1861 efter Gustaf Klingbergs anteckningar, valda och utgivna av Joachim Siöcrona. 52 s. ISBN 91-972040-5-6. Utgivarens epostadress är: joachim.siocrona@ksla.se

Sebastian Rehnman, som är lektor vid Johannelunds teologiska högskola, har utgivit en bok med titeln *Gud, kunskap och vara: Kunskapsteori och metafysik hos Ingemar Hedenius*, Nya Doxa 2002. Olof Franck, som är docent i religionsfilosofi samt gymnasielärare, har utgivit en bok med titeln *Djurens liv och vårt – om att värdera liv*, Runa förlag 2002. Mikael Stenmark, som också är docent i religionsfilosofi (i Uppsala) har utgivit *Scientism – science, ethics and religion*, Ashgate Publishing Company, 2001.

KRIPKES UTTAL OCH BERGSTRÖMS KURSIVERING

I en notis i årets första nummer av *Filosofisk tidskrift* presenterar Lars Bergström ett problem i anknytning till ett yttrande som Saul Kripkes pappa en gång fällt: "You pronounce 'pronounce' *pronounce*, but the pronunciation of 'pronunciation' is *pronunciation*". Bör de två kursiverade orden omgärdas eller inte omgärdas med citationstecken? Ska man skriva "You pronounce 'pronounce' pronounce" eller "You pronounce 'pronounce' 'pronounce'"? Som Lars B helt riktigt påpekar så framstår båda alternativen som felaktiga. Men det finns ett tredje alternativ. Enligt mitt förmenande ska yttrandet skrivas "You pronounce 'pronounce' [prə'nauns], but the pronunciation of 'pronunciation' is [prə'nʌnsi'eɪʃən]". Vi måste ta också det fonetiska alfabetet i anspråk. Och detta faktum har språkfilosofiska implikationer. Det visar (1) att språket måste förstås som innehållande fler skikt än bara ett menings-skikt och ett yttrandeskikt (eller grafemskikt), och (2) att dessa skikt måste förstås som lagrade på varandra i en viss ordning.

Normalt fokuserar vi på meningsskiktet. Det framstår som en i förgrunden existerande gestaltkvalitet vars bakgrund utgörs av ett tecken-substrat. "Katten är på mattan" och "The cat is on the mat" bär på samma mening mot bakgrund av olika teckensubstrat. Tar vi bort dessa substrat försvinner också meningen. Däremot kan vi om vi vill fokusera på tecken-

substraten, och göra det så mycket att vi helt glömmer den mening de bär upp. Vi gör då ett teckensubstrat till en i förgrunden existerande gestaltkvalitet som avtecknar sig mot en annan bakgrund, nämligen vissa egenskaper hos teckensubstratets delar. Inget hindrar att vi också går ett steg vidare och gör dessa delar till egna i förgrunden existerande gestaltkvaliteter (som då framträder mot bakgrund av ännu mindre delar).

Ett meningsfullt yttrande innehåller minst tre skikt: meningen hos yttrandet, ljudskiktets gestaltkvalitet och de delar som bär upp denna gestaltkvalitet. Samma slags mening kan existera på grundval av helt olika slags ljudskikt (samma mening i olika språk), och en och samma gestaltkvalitet hos ljudskiktet i ett yttrande kan existera på basis av olika uttal. Dessa olika uttal betraktas ibland som likvärdiga men ibland klassas de som mer eller mindre korrekta. När detta skikt översätts till skriftspråk bör det fonetiska alfabetet användas. Det är därför jag ersatt de av Lars B kursiverade orden med fonetisk skrift.

En förgrund behöver inte bara ha ett objekt; det finns även "split vision". Yttrandet "You pronounce 'pronounce' [prə'nauns]" är ett yttrande som på en och samma gång fokuserar *tre* olika skikt i språket. Det är därför distinktionen mellan enbart användning och omnämnande av termen inte räcker till för att få yttrandet på pränt. Här krävs också en beskrivning av termen.

Mitt påpekande kan lätt generaliseras till skriftspråk. Ett sätt att fokusera på antalet bokstäver i ett ord, t.ex. 'ord', är att skriva o-r-d. Med denna konvention kan en felstavning av 'skriver' med 'skrifer' rättas med följande sats: "Du skriver 'skriver' s-k-r-i-f-e-r, men du ska skriva 'skriver' s-k-r-i-v-e-r".

Men nu uppstår ett nytt problem. Hur ska vi se på Lars B:s kursivering? Utan denna (eller motsvarande) skulle han inte ha kunnat presentera problemet. I efterhand, dvs. givet min analys, kan man kanske säga att *pronounce* är namn på [prə'nauns]. Men jag förstod ju *pronounce* redan innan jag kom på min förmenta lösning, så detta kan inte vara hela lösningen. Men den kanske Lars B kan bestå oss med. Vad säger redaktören?

Ingvar Johansson

Svar: Redaktören bidar (tillsvidare) sin tid och låter försiktigtvis andra sköta problemlösningen. Men ytterligare en upplysning bör tillfogas. En annan läsare, som också föreslagit att det fonetiska alfabetet skall användas, är Per Martin-Löf. Men Martin-Löf påpekade dessutom för den då något skamsna redaktören att ordet "pronunciation" måste anses vara en felstavning av det enligt lexikon mer korrekta "pronunciation".

Redaktören har försökt slingra sig undan detta olycksfall i arbetet, länge utan att riktigt lyckas. Emellertid skymtar nu en lösning. Man måste väl säga att Kripkes pappas yttrande blir begripligare, och roligare, om "pronunciation" hade stavats "pronounciation" (om nu inte detta är en fysikalisk omöjlighet). Enligt en rimlig tolkningsprincip – som säger att allt bör tolkas till det bästa – bör man därför anse att ordet i just detta sammanhang, alltså i Kripkes pappas mun, stavades "pronounciation". Det var alltså Kripkes pappa som stavade ordet fel, inte redaktören för *Filosofisk tidskrift*. Vilket känns skönt! Å andra sidan kan man ju undra om ordet alls hade någon stavning när Kripkes pappa använde det. Han uttalade det ju bara muntligt; han bokstaverade inte. Men kan det finnas ord som inte har någon stavning? Det tål att tänka på.

Medarbetare i detta nummer av *Filosofisk tidskrift*: *Lars Bergström* är redaktör för tidskriften, *Åke Löfgren* är medlem av dess redaktionskommitté, *Ingemar Düring* var professor i grekiska i Göteborg, *Sten Lindroth* var professor i idé- och lärdomshistoria i Uppsala, *Anders Wedberg*, *Ingemar Hedenius* och *Erik Stenius* var filosofiprofessorer i respektive Stockholm, Uppsala och Åbo. *Jonas Nilsson* är forskarassistent i teoretisk filosofi i Umeå, *Matti Eklund* är assistent professor i filosofi vid universitetet i Colorado, och *Stefan Eriksson* är teologie doktor i Uppsala.